

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

II. De via Angeli voni, qua nimirum ratione, quotq[ue] & quibus instantibus
peruenerit ad gloriam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

cum auxilio maiori Dei ad Deum se conuertisse; ut ita inæqualitas gratiæ simul & inæqualitas naturæ, & dispositionis responderet; cum hoc tamen discrimine, quod ipsa perfectio naturæ per se spectata, nullo modo esset causa gratiæ ipsis collatæ, ut recte declarat Gregorius de Valentia. Vasquez; nisi forte materialis & remota, per modum occasiōis & motiui ad dandam maiorem gratiam actualem, ut notat Suarez cit. cap. 10. num. 9. An vero etiam soli maiori perfectioni indiuiduali (qualem quoque in Angelis dari verius censuimus, etsi neget S. Thomas) maior gratia respondeat, non ita certum est; tamen etsi prior ratio, ad hoc affirmandum, non magnum momentum habeat, probabiliter tamen aliquid adfert ratio secunda; ut consideranti patebit. Quocirca etiam auctores indiscriminatim de maiori perfectione naturali loquuntur. In qua re, etiam discrimen esse potest inter hominem & Angelum; quia maior perfectio indiuidua in homine aut nullo modo, ut quidam existimant, aut non tota, oritur ex maiori perfectione ipsius formæ per se & principaliter intentæ; sed ex varia & diuersa dispositione corporis; que ex varia vi aut applicatione causarum secundarum oritur; cum tamen omnis diuersitas perfectionis in Angelis sicut à solo Deo efficitur, ita etiam ab eodem per se videatur intenta.

17 Atque ex his colligitur primo, non solum Angelos omnes fuisse creatos cum virtutibus Theologicis, nimirum fide, spe, & charitate; itemque cum cæteris virtutibus infusis, quæ Angelis conuenire possunt; cum omnes istæ virtutes sint indiuiduæ comites charitatis & gratiæ: sed etiam Angelos omnes re ipsa eliciuisse statim à principio suæ creationis liberos actus fidei, spei, & charitatis; cum hæc sint dispositiones necessariae ad gratiam habitualement consequendam, ut suo loco de gratia docetur.

De fide expresse docent S. Thomas quæst. 18. de verit. art. 2. & in 2. 2. quæst. 5. artic. 1. & omnes Commentatores ibidem, item Albertus 2. part. sum. quæst. 20. memb. 2. Viguerius Instit. cap. 20. §. 1. vers. 4. Turrecremata lib. 1. de Eccles. cap. 2. 5. num. 1. Ruardus artic. 2. & 8. & Suarez hic lib. 5. cap. 5. à num. 6. etsi fidem in Angelis fuisse negarit Durandus in 3. distin. 23. quæst. 9. à num. 127. cui sententiæ fauent etiam Alensis 3. part. quæst. 64. mem. 8. Bonauentura in 3. dist. 23. artic. 2. quæst. 3. Gabriel d. 23. quæst. 9. Scotus quæst. 4. & quoad supremum Angelum aperte etiam consentit Paludanus q. 4. Mouentur præcipue; quia Angeli habuerunt euidentiam rerum fidei, saltem in reuelante seu attestante.

Sed hoc non obstat; quia assensus fidei non propterea nitebatur ipsa naturali euidentia signorum, quibus reuelatio manifestabatur; sed solum auctoritate supernaturali Dei reuelantis, ipsa vero illa euidentia signorum solum habebat se per modum conditionis proponentis obiectum fidei, idque credibile efficientis; qua de causa etiam assensus fidei & multo certior erat, & natura sua excellentior (utpote supernaturalis quoad substantiam) quam iudicium illud naturale euidens, de reuelatione à Deo facta, ut recte etiam docet Suarez hic citat. cap. 5. à num. 16. & suo loco de fide pluribus docui 2. 2. q.

5. art. 1. ubi etiam addidi alium modum hanc veritatem defendendi, si nempe dicamus, Angelos præter reuelationem hanc euidentem, habuisse etiam aliam ineuidentem reuelationem aliis signis factam, de quo suo loco plura tomo 3. disp. 1.

18 Quæri hic posset, quos actus fidei, & circa quæ obiecta fidei assensum elicerint Angeli viatores. Sed quia res hæc ad alias materias spectat, breuiter dico, habuisse fidem explicitam non solum Dei, finis ultimi & remuneratoris supernaturalis, ut docet Sanctus Thomas 2. 2. quæst. 5. a. 1. nec solum Trinitatis mysterii, ut habet communis Doctorum sententia; sed etiam Incarnationis quoad substantiam, ut cum S. Thoma 1. p. q. 64. a. 1. ad 4. & in 2. 2. quæst. 2. art. 7. ad 1. & in 2. dist. 11. quæst. 1. art. 4. & opusc. 1. cont. errores græc. cap. 26. & comment. ad Ephes. 3. lect. 3. docent plures Theologi, non solum ii, qui dicunt, Angelos peccauisse ex inordinato appetitu & inuidentiâ hypostaticæ vnionis, &c. sed etiam alii, quos sequitur Suarez cap. 6. à num. 9. tametsi contrarium dixerint Marsilius 2. part. quæstion. 26. mem. 1. & Gabriel in 2. distin. 9. quæst. 2. artic. 3. dub. 4. Et cohæret ea doctrina cum eo, quod thesi 73. de Incarnat. docuimus, Christum esse caput Angelorum etiam secundum influxum gratiæ. De qua re plura in 3. parte.

D V B I V M II.

De via & statu Angeli boni: quæ nimirum ratione, quotque & quibus instantibus seu morulis peruenerit ad gloriam.

S. Thomas 1. p. q. 62. a. 4. 5. 7. 8. 9. & q. 63. a. 6.

1 DE hac re conuenit inter Doctores, & certum est primo, Angelos bonos vere fuisse promeritos suam beatitudinem, ut docet S. Thomas hic q. 62. a. 4. & Magister in 2. dist. 5. cap. ult. & est doctrina S. Augustini lib. de corrept. & grat. cap. 11. & communis aliorum Patrum, in quibus Gelasius in disput. contra Pelagium, Prosper lib. 1. de vit. contemplat. cap. 3. Fulgentius lib. de fid. ad Pet. cap. 3. Isidorus lib. 1. de sum. bono cap. 10. Gregorius homil. 7. in Ezechiel. Anselmus de casu diaboli cap. 6. 13. 14. 15. & 24. & Rupertus lib. de Timore Dom. cap. 7. Ratio huius rei communis est Angelo cum homine: quia & generalis illa lex Dei, *Non coronabitur, nisi qui legitime certauerit*, æque ad utrosque pertinet: & consentaneum erat, ut creaturis ratione videntibus nec vltima beatitudo, nisi per modum præmii, nec præmium sine labore & certamine tribueretur.

2 Secundo conuenit inter Doctores Scholasticos, etsi certum admodum fortasse dici non possit, viam Angelorum tam bonorum, quam malorum, non admodum diuturnam fuisse, ut cum S. Thoma q. 62. a. 5. & q. 63. art. 6. ex communi tradunt Gregorius de Valentia hic q. 13. pun. 2. & alii inferius citandi. Quod etiam non obscure colligitur ex scriptura indicante, diabolus nec diu in veritate & gratia ste-

tisse, & mox post lapsum è coelis fuisse derubatam, vt diximus etiam dubio precedente. Ratio sumitur ex S. Thoma cit. quæst. 62. artic. 5. & quæstion. 63. artic. 6. Quia modus adipiscendæ perfectionis supernaturalis in Angelis, debet aliquo modo esse proportionatus modo & acquisitioni perfectionis eorundem naturalis: at hic talis est, vt non egeant longo tempore ad suam perfectionem naturalem obtinendam, sicut alioqui in homine accidit: Ergo etiam modus & via adipiscendi perfectionem ultimam supernaturalem breui tempore circumscribi debebat. Accedit, quod Angeli sua natura difficulter, si non omnino immobiliter, dimouentur ab eo, quod semel plena cum libertate & deliberatione elegerunt seu decreuerunt, vt dictum quæst. 4. dub. 2. Quare non erat ratio, in voluntate quodammodo obfirmata, diutius protraheendi viam, & expectandi vel diuturnam constantiam in iustis, vel penitentiam in lapsis. Contrarium tamen habetur in Reuelationibus MS. sub nomine B. Amadei, Raptu 1. vbi dicitur, *Nos Angeli omnes non parum & breuibus morulis, vt vos creditis, sed multis temporibus viatores fuimus.* Quod tamen non est credendum, donec ab Ecclesia recipiatur; quod vt existimo, nunquam fiet.

3 Conuenit tertio, viam bonorum & malorum Angelorum fuisse æqualem, ac proinde simul & in eodem instanti cœpisse & beatitudinem bonorum, & supplicium malorum, vt ex communi etiam tradunt Gregorius de Valentia loc. cit. & Molina q. 63. art. 6. consentaneè S. Thomæ q. 62. a. 5. & q. 63. a. 5. ad 4. & art. 6. præcipue ad 4. Ratio est. Quia in quo instanti mali Angeli peccando ad terminum perueniunt, in eodem boni constanter perdurando in iustitia, itidem viam concluderunt, vt inferius dicitur. Et parerit, vt in eadem natura adeo vniformiter agente, idem omnibus præfiniretur viæ terminus.

4 His positis, controuersum est inter Doctores, per quos, & quoniam actus, boni Angeli promeruerint consecutionem gloriæ: vbi simul etiam eadem occasione de via mali Angeli agendum. Et prima sententia est Magistrum in 2. dist. 5. cap. vlt. vbi docuit, Angelos fuisse promeritos beatitudinem, per opera consequentia, non antecedentia beatitudinem. Quam sententiam tradiderunt etiam Antistodorensis lib. 3. tract. 1. cap. 7. & Præpositus apud Marsilium in 2. q. 4. art. 2. & probabilem censet Albertus in 3. dist. 18. a. 4. Ex qua sententia sequitur, viam Angelorum bonorum perdurasse vna cum statu beatitudinis.

Sed merito refellitur à S. Thoma cit. q. 62. a. 4. & aliis. Tum quia & charitatis, & reliquarum virtutum actus in beatis aliquo modo procedunt ex beatitudine, velut ex principio; principium autem meriti non potest cadere sub idem meritum. Tum quia nulla ratio est, cur non cum assecutione beatitudinis æque in Angelis, ac in hominibus cesset via, ac meritum, saltem respectu ipsius beatitudinis essentialis. Quia vt optime dixit S. Thomas cit. q. 62. a. 4. *Meritum habet rationem viæ ad finem: ei autem qui est in termino, non conuenit moueri ad terminum; & sic nullus meretur quod iam habet:* ac proinde est contra rationem meriti, quod Angeli mereantur beatitudi-

nem per ea, quæ iam beati operantur in diuinis ministeriis. &c. Denique hac ratione sequeretur, Angelos bonos toto tempore, quod antecessit beatitudinis consecutionem, fuisse eiusdem conditionis cum Angelis malis, saltem spectatis secundum eam durationem, quæ peccatum præcesserat: Sed hoc est absurdum: si enim ita eiusdem cum illis conditioniserunt; nulla ratio est, cur non omnes pariter facti sint beati; quandoquidem Angeli mali, pro eo tempore, non minus digni erant beatitudine, nec minorem ad illam aptitudinem habebant, quam boni, dum beatificarentur.

5 Secunda sententia est, Angelos in primo instanti fuisse creatos in pura natura; deinde in secundo simul & beatos fuisse, & promeritos beatitudinem; sic tamen, vt meritum naturæ antecederet beatitudinem. Ita Albertus 2. part. tractat. 4. quæst. 19. S. Thomas quodlib. 9. q. 4. artic. 3. & in 2. dist. 5. quæst. 2. art. 2. Bonauentura art. 3. quæst. 2. Richardus art. 2. quæst. 1. Egidius quæst. 2. artic. 2. Marsilius in 2. quæst. 4. artic. 2. Mayron in 3. d. 17. quæst. 1. & probabilem censet Argentinus in 2. dist. 4. & 5. quæst. 1. art. 4. Qui etsi varie suam hanc opinionem explicant, in eo tamen fundamento omnes pariter consentiunt, Angelos non fuisse creatos in gratia. Sed & hac sententia bene refellitur à S. Thoma cit. quæst. 62. art. 4. vbi quod antea hac de re docuerat, retractat: non quia vniformiter repugnet, simul esse meritum & præmium, vt patet in merito augmenti gratiæ, sed quia non potest meritum simul esse cum beatitudine. Nam gratia, per quam meremur, est gratia viæ, ac proinde adhuc mobilis ac perfectibilis ex ratione status: qui autem est in beatitudine, habet gratiam consummatam: Ergo non potest simul stare beatitudo cum merito beatitudinis: vti in homine etiam est manifestum, cui sine ratione quoad hoc dissimiles constituantur Angeli: Accedit, quod fundamentum huius sententiæ falsum esse ostendimus, dubio precedente.

6 Tertia sententia est Caietani hic quæstion. 63. articulo sexto, qui asserit duobus instantibus fuisse transactum negotium tam à malis, quam à bonis Angelis. In primo, inquit, fuerunt omnes Angeli creati in gratia, & meruerunt beatitudinem. In secundo boni continuantes suum meritum, simul consecuti sunt beatitudinem; mali vero non continuantes meritum, sed præcedens meritum mortificantes per peccatum, simul fuerunt damnati. Sed & hac sententia communiter refellitur, quoad expositionem secundi instantis; tum ob dicta, non enim recte ac in eodem instanti iungitur meritum vel demeritum cum beatitudine, vel damnatione. Tum quia est contra S. Thomam (cuius tamen defendendi studio fuit excogitata) cit. quæst. 62. art. 4. vbi expresse negat, meritum beatitudinis simul esse posse cum beatitudine. Quod pariter etiam & ob eandem causam de damnationis merito dicendum; nam & hoc prius est damnatione, vt in hominibus patet.

Vnde etiam Raphael Ripa quæstione sexagesima tertia, articulo sexto, ita Caietani sententiam explicat & defendit, vt dicat quidem in eodem instanti Angelico Angelum & promeritum esse suum

terminum, & simul in termino fuisse, sed non secundum idem instans nostri temporis, sed potius secundum diuersas partes eiusdem temporis, cui vnum illud instans coexistere poterit; ita vt in prior parte fuerit meritum, in altera præmium, seu merces. Quod reipsa nihil aliud est dicere, quam operationem, qua bonus Angelus meruit, vel malus demeruit, durasse simul cum termino. Sed hoc est extra propositum; nec ad mentem Caietani: quin etiam falsum esse videtur; non solum quia vna & eadem actio non est meritum sui ipsius, sed etiam quia in termino, tam bonis, quam malis Angelis, superabant noua motiua & incentiua, quibus ad operandum circa Deum & diuina mouerentur, vt proinde etiam actiones variari necesse esset, vt recte Vasquez disp. 229. cap. 11.

Quarta sententia est Ferrariensis 3. cont. gent. cap. 10. qui itidem duobus instantibus rem perfectam fuisse asserit, sed aliter, quam Caietanus. Nam in priori, ait, vtrosque tam bonos, quam malos Angelos meruisse beatitudinem, quamuis sine perfecta libertate, quod in eo instanti peccare non possent: in secundo bonos non ponentes obicem, nec mortificantes præcedens meritum, consecutos fuisse gloriam, malos vero peccando obicem posuisse, simulque fuisse damnatos. Sed merito etiam refellitur à Gregorio de Valentia q. 13. pun. 2. Vasquez disput. 229. cap. 9. Suarez hic lib. 5. cap. 11. & aliis. Tum quia nulla ratio est, cur dicantur Angeli in primo instanti non habuisse plenam libertatem, esto peccare non potuerint, (de quo infra;) cum & natura sua liberi essent, nec omnino ad perfectam deliberationem tempore indigeant. Tum quia etiam hic meritum damnationis non recte simul iungitur cum damnatione: damnatus enim est in termino, qui autem demeretur, in via. Denique durum est, Angelos bonos & malos, toto tempore terminum antecedente, fuisse eiusdem inter se conditionis & meriti.

Quare sunt alii, qui existimant viam Angelorum tribus instantibus fuisse consummatam. E quorum numero est

Quinta sententia Capreoli in 2. dist. 4. q. 1. a. 1. & 3. qui instantia illa sic distinguit. In primo, ait, fuerunt omnes Angeli, tam boni, quam mali, in gratia, sed sine merito beatitudinis, quia vt dictum dub. præceden. ex Capreoli sententia, Angeli receperunt gratiam, sine propria dispositione. In secundo boni, vtendo accepta gratia, promeriti sunt beatitudinem; mali autem peccando amiserunt gratiam. In tertio boni beatitudinem, mali autem damnationem adepti sunt. Atque eandem sententiam recentioribus Thomistis tribuit Vasquez loc. cit. quamuis Bannes q. 63. a. 6. & Zumel q. 62. a. 5. quæstiunc. 2. eam potius refellant. Quid autem nos de ea sentiamus, mox dicetur.

Sexta sententia est Gabriellis in 2. dist. 5. q. 1. a. 2. & Ballolis quæst. 1. artic. 3. qui hoc differunt à Capreolo, quod in primo instanti constituunt Angelos sine merito quidem, sed simul etiam in pura natura. Eandem sententiam & instantium designationem velut probabiliorem refert etiam Scotus eadem distin. 5. quæst. 1. Sed vtraque hæc sententia, refellitur ex dictis dub. præceden. in quo docuimus,

Angelos & in gratia creatos fuisse, & ad eam se proprio actu disposuisse. Qua ratione refelluntur etiam omnes illæ sententiæ, quæ quatuor instantibus negotium hoc transactum fuisse docent: omnes enim supponunt, Angelos non fuisse creatos in gratia; præterquam quod aliis etiam modis parum probabiliter philosophentur, vt ex dictis colligi potest, & videre est apud Scotum & Gabrielem locis citatis.

Quare idem Scotus loc. citat. hanc septimam sententiam cæteris anteponit; quæ tria instantia, siue tres moras in hunc modum disponit ac distinguit, vt in prima omnes Angeli fuerint creati in gratia ac meruerint; in secunda mora, boni persisterint in merito, & mali ceciderint; in tertia morula seu instanti vtrique fuerint in termino. Declarans vero Scotus ibidem articulo secundo, quæ fuerit ratio secundæ moræ, docet, eam continere plures actus, quodam ordine sibi succedentes, tam bonos ex parte boni Angeli, quam malos ex parte mali. Quæ sententia est probabilis, & defenditur etiam à Suarez lib. 5. cap. 11. num. 14. & Molina quæstion. 63. articulo sexto, eidemque fauet Sanctus Thomas quæst. 63. artic. 6. ad 4. vbi expresse duo instantia etiam via boni Angeli videtur tribuere, vt dicemus.

Octaua igitur, & verior sententia est, quæ totum negotium sic ait fuisse transactum, vt in primo instanti omnes Angeli creati in gratia, meruerint beatitudinem; Angeli vero boni aliquamdiu perseverantes in eodem merito, denique in secundo instanti assecuti sunt beatitudinem; mali vero dum priores illi meritum continuarent, mox in secundo instanti peccarint, & denique in tertio instanti fuerint damnati, ac in termino. Vbi instans accipitur pro instanti Angelico, quorum vnum constituitur ex vna, seu pluribus operationibus Angeli simultaneous; plura vero instantia, ex pluribus operationibus Angelicis succedentibus; quæ in vna aliqua durabili & permanente operatione Angeli non fundentur, vt inferius dicitur: esto interim singulæ operationes, adeoque & instantia coexistant, aut saltem coexistere potuerint temporino nostro, iuxta S. Thomam q. 62. a. 6. ad 4.

Atque hæc sententia colligitur ex S. Thoma hic cit. quæstio. 62. artic. 5. vbi dicit, sanctos Angelos per vnicum actum charitatis ad terminum peruenisse, & quæst. 63. artic. 5. & 6. inter alia docet, malos Angelos per meritum primi instantis consecutos fuisse beatitudinem, nisi impedimentum posuissent peccando. &c., quicquid Suarez & Thomista nonnulli refragentur. Eandem sequuntur Gregorius de Valentia citat. quæstion. 13. pun. 2. Vasquez disputat. 229. cap. 10. & vt apparet Bannes quæstion. 63. artic. 6. Nec videtur dissentire Zumel ibidem; quamuis enim in secundo instanti nouum meritum tribuat bonis Angelis, vt ita non minus boni, quam mali Angeli, duo instantia via habuerint; non tamen collocat nouum hoc meritum in diuersa operatione Angelica, succedente priori; & potest nouum meritum esse, ac dici, vel ob solam continuationem prioris meriti, vel ob solam accessionem nouæ alicuius operationis se-

cundariæ, qua primum meritum, primumque instans in se non variantur, vt dicemus.

13 Quare in hoc ipso, etiam quoad modum loquendi, magis probatur quod docent Valentia, Bannes, & Vasquez locis cit. Angelos bonos ad terminum peruenisse, in duobus instantibus intrinsicis, in quorum prior, habuerint durabile aliquod meritum beatitudinis; altero, beati fuerint effecti: malos vero in tribus, quorum primo promeruerint beatitudinem, non minus quam Angeli boni, vt expresse docet Sanct. Thomas quæst. 63. artic. 6. in secundo peccarint; in tertio damnati fuerint: è quibus tamen priora duo instantia non fuerint diuturniora, quam prius & vnicum illud instans viæ Angeli boni; Ex quo sequitur, viam Angeli boni vnum tantum habuisse instans intrinsicum; viam vero Angeli mali duo, quibus tamen vnicum illud instans boni Angeli secundum durationem fuerit æquale.

14 Atque hæc sententia non aliter probatur, nisi quia & conformis est naturæ Angelicæ, & proportionata modo, quo homines perducuntur ad sumum terminum; & recte tuetur omnia, quæ de Angelorum conditione, qua cum creati fuerunt, dicta sunt dubio præcedenti: præsertim etiam fauet modus loquendi Patrum, dum dicunt Angelos bonos perseverando (non variando) in statu innocentia, fuisse gloriam consecutos, vt videtur in Gelasio, Gregorio, Prospero, & aliis citatis initio.

15 Dices. Ex communi doctrina Patrum; Luciferum in sua secunda mora excitasse bellum in celo contra Deum, aliosque Angelos ad rebellionem. prouocasse; Michaellem vero principem cum reliquis sanctis Angelis sectatoribus suis illi restitisse, & Dei gloriam & honorem zelasse: Ergo necesse est, Angelos bonos post primum meritum beatitudinis, primumque instans exercuisse novos actus, tum intellectus, tum voluntatis, quibus Lucifero resisterent, eiusque allecationi ad peccatum contradicerent, puta per peculiâres actus humilitatis, subiectionis, & feruentioris charitatis erga Deum; & forte etiam orationis, quibus auxilium ad perseverandum, & resistendum implorarent.

Idem confirmatur ex S. Thomæ quæst. 63. a. 6. ad 4. cum ait, *primam operationem* (primi instantis) *in omnibus Angelis bonam fuisse: sed ab hac operatione quosdam (nempe bonos) per maturam cognitionem ad laudem verbi fuisse conuersos, quosdam vero in seipsis remanentes, peccasse &c. Et ideo in primo instanti omnes fuisse bonos, sed in secundo fuisse bonos à malis distinctos. &c.* Quibus verbis aperte S. Thomas duo instantia etiam viæ boni Angeli tribuere videtur; idque iuxta Augustinum 4. super Genes. ad lit. c. 24.

16 Respondeo ad primum, concedendo, plures eiusmodi actus fuisse secutos; sed nego idcirco, absolute loquendo, eos in Angelo bono aut nouum instans viæ constituisse, aut abrupisse prius meritum, primosque actus merendi in primo instanti habitos, saltem secundum substantiam, & loquendo à potiori, vnde sumenda est denominatio: quia nihilominus & primi actus fidei, spei, & charitatis erga Deum, in quibus principaliter consistebat primum meritum, & primum instans viæ boni Angeli, permanere & perdurare potuerunt; quibus pro-

inde perdurantibus, etiam ipsum primum instans viæ Angeli (sumendo à potiori denominationem) perdurasse recte dicitur. Quia vt instantia multiplicentur, non satis est, vt numerus actuum augeatur, sed necesse est, vt à priori actu principali, & quasi aliorum fonte cessetur, & ab illo ad alium transitus fiat.

17 Quod ex eo etiam comprobatur. Nam alias non tantum duo. sed etiam tria, quatuor, vel quinque instantia viæ Angeli boni constituenda forent; quando ipsemet etiam Suarez fatetur, in secundo illo instanti rursus varios actus, & quidem sibi succedentes, interuenisse; sed quia tamen fuerunt connexi cum vno principali actu in se indiuisibili, ac permanenti, à quo sumitur vnitas illius instantis, seu moræ, ideo ait, eos vnum tantum instans constituisse, citat. capit. 11. numero 19. Accedit, quod etiam in secundo instanti viæ mali Angeli, dum præliantur cum Michaelle, credibile est, fuisse nonnullam moram transactam; qua etiam ipsi Angeli mali vtique plures actus malos sibi succedentes elicerunt; & tamen nemo ideo plura instantia peccatis Angelorum tribuit.

18 Qua de causa etiam dici potest, instantis vnitatem in proposito non ita stricte & mere physice accipi, sed quasi moraliter, pro aliqua mora, seu modo operationis Angelicæ; quæ secundum moralem estimationem eadem sit, & æstimari possit; esto in ea physice sit aliqua pluralitas, & forte etiam successio actuum. Qua de causa etiam Scotus, & alii nonnulli Theologi, magis proprie eiusmodi instantia appellant moras seu morulas; & Suarez quoque, & alii vtrumque modum loquendi vsurpant. Neque his aduerfatur Sanctus Thomas citat. quæstion. 62. artic. 5. vbi docet, Angelos per vnum actum charitatis beatitudinem fuisse consecutos; non enim excludit actus fidei & spei; neque forte, etiam plures actus secundarios succedentes: nihilominus enim vni actui charitatis recte tribuitur consecutio beatitudinis, quod in illo reliqui omnes fundentur, aut ex illo velut fonte profuant.

19 Quare nec illud obstat, si quis cum Suariorum contendat, ipsos etiam actus fidei, spei, & charitatis in Angelis bonis, fuisse deinceps quoad indiuiduam rationem mutatos; eo vel maxime, quod Angeli semper ex tota intensione præexistentis habitus operarentur, habitus autem ipse continuo ex ipsa duratione meriti cresceret; &c. Nam & hanc obiectionem pariter omnes dissoluere debent; si enim propter eiusmodi varietatem secundum intensione constitutum est nouum instans, iam non vnum tantum, sed multo plura, imo infinita instantia constituenda erunt: cum in continua duratione meriti, necesse fuerit continuo intendi habitum, si augmentum intensiois continuo subsequebatur meritum. Dico ergo, augmentum habitus solū, finito iam actu merendi, adeoque in termino viæ, collatum fuisse Angelo; aut certe quicquid sit de hoc, tamen ex variata intensione actus præcisè non constitui in proposito nouum instans; cum nihilominus moraliter, & quasi quoad substantiam in communi spectatam, idem actus, eademque conditio seu modus operandi permanserit; quoad durationem & identitatem vnus instantis satis est, vt diximus.

Ad locum Sancti Thomæ superius obiectum, fateor, eum planè esse obscurum, vt agnoscit etiam Caietanus eodem art. 6. Sed ne tamen pluribus alijs eiusdem Sancti Thomæ locis aduerferetur, dico, eum secundum instans & secundam operationem boni Angeli referre ad terminum eiusdem, in quo iam erat conuersus ad Deum per cognitionem matutinam in verbo, vt explicat etiam Caietanus, non quòd in eo adhuc mereretur, vt putauit Caietanus, sed quòd tunc primum intrinsecè & adæquatè à malo Angelo distingueretur; cum aliàs primaria operatio viæ bonæ Angeli secundum se (non quoad durationem) fuerit vtrique communis.

21 Cæterum cum morè illà, seu instantia Angelica, per respectum ad nostrum tempus, non fuerint ita indiuisibilia, quin coexistere potuerint, & reipsa coexistere nostro tempore, vt dictum, quæri potest, quanta absolute mora à creatione Angelorum, vsque ad eorundem terminum intercesserit. Respondetur, in particulari nihil constare, vt rectè Molina citata quæstione 63, articulo 6. Vasquez disputatione 229. capite 11. & disp. 234. numer. 4. & alij, tamen cum omnes fateantur, non fuisse longam moram, videtur etiam omnibus persuasum, multò citius, quam intra spatium vnius diei naturalis fuisse transactum totum negotium, adeoque & lapsum ac ruinam diaboli contigisse, ante creatum primum hominem; quem ipse iam damnatus ad peccatum impulit Genes. 3.

Et quia Angeli fuerunt creati in principio seu primo instanti durationis creatæ, simul cum cælo & terra, adeoque ante creatam lucem, vt dictum quæst. 1. dub. 1. consequenter dicendum videtur, aliquo spatio primi illius diei, quo lux creata fuit, hoc negotium fuisse transactum; quanquam vt dixi in particulari nil certi potest definiti. Ita etiam post Augustinum lib. 1. de Genes. ad lit. c. 17. & imperfecto cap. 5. & lib. 11. de ciuit. cap. 19. item post Bedam, Rupertum, & Glossam in Genes. cap. 1. *Et diuisit lucem*, ex communi docet Suarez hic lib. 7. cap. 21. num. 13. quicquid Iustinus in dialog. cum Tryphone, & Irenæus lib. 4. cap. 78. dixerint, non peccasse Luciferum, donec homines tentaret. Certè dicere, non peccasse ante lapsum primi parentis, error in fide est, contra Genes. 3. & Sap. 2. vers. 24. *Insidia diaboli mors introiit in orbem terrarum*, vt rectè Molina loco citato.

22 Quis verò status sit Angeli boni ac beati, constat partim ex dictis supra disp. 2. quæst. 6. partim restat dicendum in 1. 2. de hominis beatitudine: si quidem communis est ea causa Angeli, cum cæteris beatis. Summatim autem res tota in hoc consistit. I. quòd in Angelo permaneant naturalia, adeoque etiam cognitio & dilectio naturalis, vt docet S. Thomas quæst. 62. a. 7. II. quòd impeccabilis sit, vt docet art. 8. cont. Origenem homil. 20. & 24. in Num. & 13. ac 35. in Lucam; cuius errorem damnat inter alios Fulgentius de fid. ad Petrum, III. quòd in beatitudine essentiali non possit proficere, nec ad diem quidem vsque iudicij, vt docet artic. 9. quicquid olim in contrarium dixerit Magister in 2. dist. 10, sed in accidentalit tantum; respectu cuius aliqui beatis etiam nouum concedunt meritum, in quibus Richardus in 2. d. 10. a. 1. q. 1. Bonauentura

in 2. dist. 11. art. 2. q. 2. & Gabriel q. 1. a. 3. dubio 2. Sed rectius cum suis negat Sanctus Thomas cit. art. 9. ad 3. Gregorius de Valentia q. 13. punct. 4. Vasquez disp. 230. cap. 2.

Qui etiam addit, præmium seu gaudium hoc accidentale in beatis tantum crescere vsque ad diem iudicij, quod consentaneum est etiam S. Thomæ, & alijs, loc. cit. Sed de quo tamen video dubitari posse; quia etsi nullum nouum gaudium concipiant, de conuersione peccatorum, aut ijs, quæ in terris aguntur, tamen nil videtur ob stare, quòd minus de alijs rebus, præsertim supernaturalibus, nouis subinde reuelationibus & illustrationibus recreentur, vt etiam indicat Valentia loco cit. Sed quia verius est, etiam has post diem iudicij cessaturas, rectè absolute dicitur, hoc augmentum solum durare vsque ad diem iudicij, vt communiter loquuntur Theologi, post Sanctum Thomam loco citato, & rectè declarauit Suarez hic libro 6. capite 8. à numero 9.

D V B I V M III.

De via & lapsu Angeli mali; ac spectatum quando, quinam, cuius suassu, quo ordine, & quotnam Angeli peccarint.

S. Thomas 1. p. q. 63. a. 1. 4. 5. 6. 7. 8. 9.

1 D E via mali angeli, quantum ad ordinem variorum instantium, quibus eam peragit, satis actum est dubio præcedenti. Ad cætera hoc dubio proposta quod attinet, octo ferè quæriuntur. 1. Vtrum Angelus natura sua necessario sit peccabilis. 2. Vtrum reipsa peccarit. 3. An statim in primo instanti suæ creationis peccarit, aut peccare potuerit. 4. Vtrum supremus inter Angelos malos, fuerit absolute supremus inter omnes Angelos. 5. An alij Angeli eius suassione & exemplo peccarint. 6. An simul omnes peccauerint. 7. Vtrum plures peccarint, quam perseverauerint. 8. Ex quo ordine fuerint Angeli lapsi; quæ nos totidè assertionib⁹ breuiter resoluem⁹.

2 Assertio I. Non est quidem Angelorum vllus sua natura malus; sed potuit tamen eorum quilibet sua natura peccare: nec fieri potest, vt vlla creatura intellectualis natura sua sit impeccabilis. Ita S. Thomas hic q. 63. a. 1. & 4. Et prima pars est de fide, & extra controuersia, contra Manichæos & Priscillianistas, ex Concilio Bracharensi I. can. 7. & Leone I. ep. 1. ad Turibium c. 6. & Concilio Lateranensi sub Innocentio III. cap. *Firmiter de sum. Trinit. & fid. Cathol.* Et patet ex illo Genes. 1. v. 3. *Viditq. Deus cuncta quæ fecerat, & erat valde bona.* Ratio est. Quia omne quòd est, hoc ipso quòd est, bonum est; seu quòd idem est, Omne ens, qua ens, bonum est; Angelus secundum naturam suam est ens: Ergo secundum naturam bonus est. Quæ ratio probat Angelum secundum suam naturam non esse aliquid malum in genere Entis, vt videntur etiam intellexisse Manichæi. Item quicquid Deo auctore sit, vt sic, malum non est; quia Deus non est auctor mali; Angelus quilibet secundum naturam suam Deo auctore factus est;